

הפסח ומנחם

ארגון להפצה ותודעה יהודית
057-3171313, 053-056-543-9

חלונות חג השבועות - תשע"ה

חודש סיון

- חודש סיון הוא החודש השלישי לצאת בני ישראל ממצרים. מזל החודש הוא 'תאומים', ומרמז לזה שקיבלנו במעמד הר סיני גם תורה שבכתב וגם תורה שבעל פה, והם נחשבים כיחידה אחת (זה"ק יתרו, עה:). ובספר 'היצירה' מבואר שבא לרמוז לנו שכשם שאותם ה'תאומים' יעקב ועשו, יעקב הוא הצדיק ועשו הוא הרשע, כך בחודש זה מי שמנצל את זמנו לתורה ולמצוות יכול להשיג השגות נפלאות ברוחניות [כיעקב], ומי שחלילה יבזבז את זמנו לריק לענייני העולם הזה, אז הירידה תהיה גדולה [כעשו] (לבוש יוסף, כה:).
- אין אומרים תחנון ואין מתענים מתחילת ר"ח סיון [יום שלישי] ועד יום ל"ב סיון. שהם ימי שמחה לישראל, כדלהלן: א' סיון - הוא ראש חודש. ב' סיון - משה עומד ומזהיר את ישראל, 'אם שמוע תשמעו בקולי'. ג' עד ה' סיון - היו ימי הכנה לקבלת התורה [שלושת ימי הגבלה]. ו' סיון - הוא חג השבועות. ז' עד י"ב בחודש - הם ימי תשלומים להבאת קרבן החג, שקורבנות חג השבועות יש להם תשלומים כל שבעה, לאותם שלא הספיקו להקריב בחג עצמו (כמ"א תלד, ג. כה"ח קלא, קז).
- בספר מועד לכל חי (ת, ג. נקס החיל"א) כתב שלא היו ימים טובים לישראל כאלה בכל שנה ושנה, להיותם מסוגלים לקנות מדת הענוה והאחדות בעם ישראל, ולהביץ בתורה כל אחד לפי דרגתו, ולהטהר ולקדש עצמו כאשר היתה באמנה במעמד הר סיני. ויש להזהר בחודש זה ביותר מדברים בטלים, וכל שכן מדברי איסור ונבלות הפה וליצינות ולשון הרע ודיבור חול בשבת ובבית הכנסת, דכולם איסור עולם בכל עת ובכל זמן, ויגדל עונשו במאוד מאוד בחודש זה, כי איך יזכו לתורה בפה דובר לשון הרע וכד' (קס, ז).
- נוהגים לקרוא בערב ראש חודש סיון [יום שני] את 'תפילת השל"ה', על חינוך הילדים, שהיא תפילה מיוחדת לכל זמן, ובפרט בערב ר"ח סיון שהוא החודש שבו ניתנה תורה.

הכנות לחג השבועות שחל במוצ"ש

סגולות ועניינים שונים

- כתוב בספר הרוקח (סי' ט"ו) לרבינו אליעזר מגרמיזא זצ"ל [מתקופת רבותינו הראשונים], שהמנהג להכין מערב חג השבועות לוח שכתוב עליו: אותיות א"ב, תיבות תשר"ק, ופסוקים: 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב'. 'תורה תהא אמונית'. 'ויקרא אל משה וידבר יי אליו מאהל מועד לאמר'. ובחג לקרוא עם הילדים כל אות ואות מן א"ב, וכל תיבה של תשר"ק, וכן את הפסוקים הנ"ל. ונותנים על הלוח מעט דבש ולוחכים הילדים מהדבש שעל האותיות בלשונם. ואחר כך מביאים עוגה שנילושה בדבש, וכתוב עליה: "אלקים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר יעיר בפקר בפקר יעיר לי און לשמע פלמודים, יי אלקים פתח לי און ואוני לא מריתי אחור לא נסוגתי" (ישעיה ג, ד-ה). וקוראים כל תיבה של אלו הפסוקים והילדים חוזרים לומר.
- ואחר כך מביאים ביצה מבושלת קלופה, וכתוב עליה [בצבע מאכל או בעיפרון וכד']: "ויאמר אלי בן אדם בטנך תאכל ומיעך תמלא את המגלה הזאת אשר אני נתן אליך ואכלה ותהי בפי פדבש למתוק" (יחזקאל ג, ג). וקוראים גם כן כל תיבה והילדים חוזרים וקוראים אחרי.
- אחר כך מאכילים אותם העוגה והביצה, כי טוב הוא לפתיחת הלב. ואל ישנה אדם מן המנהג. עכ"ד. [וכדי שלא תשאר הביצה קלופה ומגולה כל הלילה, ישים עליה את הקליפות של הביצה].

סגולה נפלאה בערב חג השבועות לתיקון עוון אדם הראשון ועוון העגל, ולפגם הברית, והוא גם כן סגולה למי שהוא חשוך בנים, להפריש לצדקה סך של ק"ד פרוטות [כנגד ב' פעמים ב"ן, שהוא שם הוי"ה במילוי ההי"ן, שהוא בערך 10 נה, שכל פרוטה כעשר אגורות], וליתנם לת"ח עני ועניו (מולח"י קס, ו).

וימנה הפרוטות בלשון הקודש: אחת, שתיים, שלוש, ארבע וכו' עד תשעים ואחת, ויניחם לבד בצד. ואח"כ יקח י"ג פרוטות הנשארות, ויוסיף למנותם עמהם, ויאמר: 'תשעים ושתיים, וכו' [עד] מאה וארבע'. ואח"כ יאמר: "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שבזכות צדקה זו תמחול לנו את כל חטאתינו ותכפר לנו על כל פשעינו" (מעשה הלדיקים, קכ:).

• **קישוט בית הכנסת והבית:** נוהגים לקשט את בתי הכנסת והבתים בענפי אילנות [לפי שבח זה נידונים פירות האילן], ובעשבים [זכר לעשבים שהיו סביב הר סיני], ובפרחים ריחניים [שעל כל דיבור שיצא מפי ה' נתמלא כל העולם בריח טוב] (חזו"ע, ק"ז). ומנהג הגאונים לפני כאלף שנה שקושרים שושנים יפות לספר תורה והוא סגולה לבנים צדיקים (אגרי"ל מולפי). ויעשו כל זה מערב שבת (אגרי"ל אליהו ז"ל). והשנה ששנת השמיטה יתנו את הדעת מהיכן מביאים צמחים אלו! (אגרי"ל בן משה).

תספורת וגזיזת צפורנים

• אף לנוהגים עפ"י הקבלה שלא להסתפר כל ימי הספירה, השנה שערב חג שבועות חל בשבת, יכולים להסתפר בערב שבת, ולא יכנסו לרגל כשהם מנוולים (חזו"ע יו"ט, קס). וטוב שאף אלו שהסתפרו והתגלחו אחר ל"ג בעומר שיחזרו ויסתפרו שוב או שייסדרו הזקן קודם לחג (אגרי"ל מולפי).

• **כוונה בתספורת:** טוב לכוין בעת התספורת לקיים ארבע עשרה מצות, 'לא תעשה', ו'עשה', כדלהלן:

7 מצות 'לא תעשה' במצות פאות הראש והזקן.

2 מצות 'לא תעשה' בתשלום שכר שכיר.

2 מצות 'לא תעשה' של 'בחוקתיהם לא תלכו', 'ולא ילבש'.

2 מצות 'עשה' של 'ביומו תתן שכרו' מהתורה.

ומצות 'עשה' מדרבנן שמתגלח ומסתפר לכבוד החג.

• וכמו כן בעת תספורת הראש טוב לכוין שמסיר מעליו את הדינין התקיפין (כה"ח ללב, טו. וכו"מ נלא, יט).

• מצוה לגוזז צפרי ידיו בערב שבת וערב חג, ולכתחילה טוב לעשות זאת קודם חצות היום (חיי אדם עט, א).

טבילה במקוה

• ראוי לטבול במקוה טהרה לקראת החג (חזו"ע, קכ).

• ואם אינו יכול לטבול כלל, ישפוך על גופו ט' קבין מים, כ- 13 ליטרים מים מתחת המקלחת בלי הפסקה [כשתי דקות תחת זרימת המים] ויחשב לו הדבר כטבילה.

• ואם גם כנ"ל לא יכול לעשות, טוב שיטול ידיו 40 נטילות, כדלהלן: 20 נט"י לסירוגין [ימין, שמאל וכו'], סה"כ כל יד 10. ואח"כ עוד 20 נטילות, 10 רצופים על יד ימין, ו- 10 רצופין על יד שמאל. וטוב שיכוין בכל נטילה של כל יד אות אחת מעשר אותיות של שם ע"ב, כסדר הזה: י-ו-ד [גמט' 20], ה-י [גמט' 15], ו-י-ו [גמט' 22], ה-י [גמט' 15] סה"כ גמט' 72 שהוא שם ע"ב (סו"ת ר"פ ח"ד חלק סוד יקרים. בנ"ח נלביס, ג).

• **עשיית תשובה:** בספרים הקדושים כתוב שערב חג הוא זמן תשובה פרטית על כל חטאי האדם במשך השנה על כבוד התורה הקדושה. לכן כל אדם יקדש עצמו ויטהר מחשבתו [ובפרט לפני הטבילה במקוה], ויחשב בדעתו שביום החג מקבל תורה מסיני מפי הגבורה (סילור צית ה', רעז).

הכנות נוספות קודם החג

- **הפרת תרומות ומעשרות וחלה:** אין מפרישין תרומ' בשבת ויר"ט. כמ"כ אין מפרישין חלה בשבת ובי"ט [ממה שנאפה קודם לכן], על כן יש להקדים ולהפריש מהם מבעוד יום קודם השבת.
- **טבילת כלים חדשים:** לא לשכוח להטביל במקוה כלים חדשים מתוצרת חו"ל [כלי בלא טבילה אסור בשימוש!].
- **הכנת הנרות:** הדלקת הנרות בחג היא מצוה כמו בשבת, וראוי שלא לפחות משני נרות (מ"ב תקי, מת. כה"ח רסג, טו). לכן יש להכין מערב שבת שתי מערכות של נרות: אחת לכבוד השבת, והשנייה לכבוד החג, כדלהלן:
- **המדליקין בנרות שעה** - יקבעו הנרות לפמוט מערב החג [להדביקם בחום: ולא בחג מחשש לאיסור ממרח].
- **המדליקין בשמן** - יכניסו את הפתילה ל'שעם' לפני החג. [ולא בחג מחשש לאיסור מתקן כלי! ואם ששכח אינו מעכב (פסק"ט ח"ה, ש"ח)]. ומותר להסיר את הפתילה הישנה וליתן החדשה.
- **המדליקין בנרות בפחית** - יזהרו [בשבת] מאיסור מוקצה כלפי טלטול פחית הנר אחר שכבה, ואם אין ברירה יפנו אותם כלאחר יד, כגון על ידי כפית וכד' (הגר"ג זן מ"ה).
- **נר נשמה:** להכין נר דולק מערב שבת של 48 שעות לפחות, על מנת להעביר ממנו בחג אש לגז או לעישון וכד'. [וטוב שאף גבאי בית הכנסת יכינו נר נשמה דלוק לצורך המתפללים].
- **שעון שבת ו'החג':** להכין את "השעון שבת" לצורך החשמל והמזגן, כמ"כ לא לשכוח לחבר את "החג" [שעון גז] אל הגז קודם השבת, בחג אסור להרכיבו משום בונה!
- **פלטת וחיבורי חשמל:** לחבר את הפלטה [ואם יש צורך לחבר לה גם שעון שבת בשביל שינוי השעות בחג]. לנתק מהחשמל כיריים חשמליות או אלקטרוניות, להוציא את התקע הקומקום מהחשמל, לכבות את האור במקרר או לכוונו למצב שבת וחג.
- **דברים שונים לתזכורת:** ✓ להכין חולצה נוספת לחג ✓ לחתוך ניר טואלט ומפות שולחן ✓ להכין שקיות אשפה מנותקות ✓ לפתוח קופסאות שימורים ובקבוקים [שהמחמיר תע"ב, ואין זה מעכב. פקק 'שעם' או פקקי בירה, מותר לפתוח בחג (ילקו"י ש"ת ח"ב סי' ש"ה, כ"ז)].

מאכלי חלב

- נוהגים לאכול מאכלי חלב בשבועות (ממ"א תל"ג, ג), וכמה טעמים נאמרו בדבר:
 - א. יום שנתנה תורה היה שבת, וכאשר נצטוו על איסור אכילת בשר וחלב, שחיטה, ניקור וכו' כל הכלים היו אסורים, שקודם לכן נתבשל בהם איסור, ולא היה אפשר להכין בשבת דברים אלו, לכן אכלו מאכלי חלב (מ"ב ס"ג, יב).
 - ב. היות ועם ישראל התגירו במעמד הר סיני, ובגמ' (יבמות כ"ב) כתוב שגר שנתגיר נחשב כתינוק שנולד, והחלב הוא מאכל התינוקות (חיד"א).
 - ג. כתוב במדרש שכאשר משה רבינו רצה להוריד את התורה היתה התנגדות של המלאכים, אמר להם הקב"ה אין אתם ראויים לכך שהרי כשירדתם לאכול אצל אברהם אביהם אכלתם בשר וחלב ועברתם על התורה, ונסתתמו טענותיהם (תורת חיים כ"מ פ"ג).
 - ד. חלב בגמטריא 40 כנגד אותם ארבעים יום שהיה משה במרום לקבל תורה לעם ישראל. [חלב גם ר"ת: חייבים לחזור בתשובה. מרמו על עניני התשובה שעל עסק התורה בערב החג כדלעיל].
- **פת חלבית:** אין לשיין עיסה של לחם בחלב, גזרה שמא יבוא לאוכלה עם בשר (ש"ע י"ז ל"ז). והיינו דוקא כשבכוונתו לאפות פת יותר מכדי שיעור אכילה אחת, אבל אם אופה שיעור מועט כדי אכילה אחת [פ"י שיגמר באותה הסעודה], מותר ללוש העיסה בחלב. וכן אם עשה היכר לפת [קודם האפיה] שהיא של חלב, כגון ששינה מצורת הפת, או שנותן בפת כל כך גבינה עד שניכר שהפת עם גבינה, מותר לאפותה עם חלב, אפילו בכמות גדולה (ש"ע ס"ג ואח"כ).

בעיסה של עוגה מתוקה בסוכר עם חלב, לא גזרו, משום שאין דרך לאכול עמה תבשיל של בשר מפני מתיקותה (הל"ע ז, קט). נהגו לעשות לחם ארוך [לאו דוקא חלבין] ולו ארבעה ראשים, לרמוז על התורה הנקראת לחם שהיא 'ארוכה מארץ מידה', ובה פרד"ס [פ"ש, כ"מז, כ"רש, ס"וד. כנגד ארבעת הראשים שבלחם] (מועד לכל חי ה, י).

• **אפית עוגות גבינה בתנור:** הדרך הטובה ביותר היא להמתין 24 שעות מאז האפייה הבשרית האחרונה. לאחר מכן לנקות היטב את דפנות התנור בספוג רטוב. להפעיל את התנור על חום גבוה למשך כחצי שעה. לאפות העוגה בתבנית חלבית או חד פעמית (ילקו"י ל"ה ס"י פ"ט, פ"ח).

• **אפיה במיקרוגל:** הרוצה להשתמש במיקרוגל בשרי לאפיה חלבית או להיפך, אם הוא מיקרוגל שיש בו גופי השחמה [גוף חימום], דינו כדין התנור לעיל. אך אם פועל רק באמצעות קרינה, באופן שדפנות המיקרוגל מגיעות לחום של י"ד סולדת', יש לנקותו היטב בברד רטוב ולהסיר שאריות האוכל, ולהניח שם חצי כוס מים עם מעט חומר ניקוי [לא אקונומיקה!]. ולהרתיח כעשר דקות עד שדפנות המיקרוגל יספגו מהמים, ואח"כ לנקות היטב את הזיעה שבדפנות, וישתמשו במיקרוגל באמצעות קופסא סגורה היטב, ואז כשר הוא למאכלי בשר ולמאכלי חלב זה אחר זה (ילקו"י ס"י פ"ז, כ"ג).

• **האם לאכול סעודה חלבית בחג:** יש הנוהגים לאכול את דברי החלב בערב, על מנת שהאכילה תהיה קלילה יותר, קודם הלימוד של הלילה. ויש הנוהגים לאכול את מאכלי החלב בבוקר ואח"כ לאכול מאכלי בשר, שמצות החג באכילת בשר. וכל אחד יעשה כמנהגו (כי כ"א מועד, ע).

• **האוכלים מאכלי חלב ורוצים לאכול מיד אח"כ מאכלי בשר,** עפ"י הדין, יכולים לאכול מיד אחרי שינטלו ידיים, ויעשו קינוח [אכילת פת או פירות] והדחת הפה במשקה. ואין צורך לחכות חצי שעה וכד'. ואף אם אכל קודם לזה גבינה קשה (ילקו"י ל"ה פ"ט, מ"ו). אמנם לכתחילה טוב לחוש לזוה"ק ולהמתין כחצי שעה וגם לברך ברכה אחרונה כדי שאכילת הבשר תהיה בסעודה נפרדת (מעלני השלחן ס"ג, ב).

• **אם הקדים לאכול תחילה תבשיל בשר או עוף,** אין להקל כלל באכילת מאכלי חלב, עד שיעברו שש שעות כדין (הל"ע ז, כ"ט).

• **ברכה ראשונה על עוגת גבינה:** הברכה על 'עוגת גבינה' משתנה בהתאם לאופן עשייתה ובכוונת האוכל אותה כדלהלן [מבוסס עפ"י הספר הנפלא 'ברכה נאמנה' סי' ריב]:

א. **עוגת גלידה או גבינה העשויה עם שיכבת בצק דקה:** דינה כדין ה'קרמבו', שאם לא מעוניין בתחתית אלא רק לצורך החזקת המאכל, יש לברך עליה שהכל. אמנם אם כוונת עשיית התחתית היא גם לצורך אכילה, וכמ"כ עוגה עם תחתית של שכבה עבה, טוב שיחתוך מהשיכבה התחתונה [התחתית] ויברך עליה מזונות, ויתכוין שלא לפטור את הגלידה או הגבינה, ואז יברך עליהם שהכל.

ב. **עוגת גלידה 'קסטה':** בדרך כלל כוונת אכילת עוגה זו בשילוב גלידה עם ביסקויטים ולכן יש לברך רק ברכת מזונות ולא להפריד. אא"כ מטרת הביסקויטים רק לצורך להציל מטינוף הידים [לא מצוי בדרי"כ], יברך רק שהכל.

ג. **עוגת גבינה שלשו העיסה עם גבינה:** הדבר תלוי האם הקמח הושם על מנת לדבק, שאז יברך שהכל. או אם ניתן ע"מ ליתן טעם ולהזין, שאז יברך מזונות.

• **ברכה אחרונה על העוגות ה"ל":** הדין מותנה כדלהלן:
א. **בעוגות שמבדק שתי ברכות ראשונות:** צריך לברך שתי ברכות אחרונות, על המחיה – על העוגה, ובורא נפשות – על החלק השני. וזאת בתנאי שהחלק השני עשוי מחומר שאינו מפשיר כלל אפילו לאחר זמן רב, כגון ג'לי או גבינה וכד'. אבל אם עשוי מחומר שמפשיר מעצמו לאחר זמן, כמו גלידה וכד', אין לברך עליו כלל בורא נפשות, אלא עדיף יותר לפטור את ברכתו עם מין אחר שברכתו בורא נפשות.

ב. בעוגות שלשו הבצק עם גבינה: שברכתה מזונות [תלוי בתנאי הני"ל] יש לברך בכזית אחד [27 גרס] ברכה אחרונה אם יש בעוגה לפחות 17% קמח [ועדיף יותר להוסיף לאכול ממין אחר שלשו את הבצק ברוב קמח כדי לצאת י"ח כל הדעות].

סעודה שלישית

יש לאכול סעודה שלישית קודם סוף שעה תשיעית [17:00], כדי שיוכל לאכול בליל יום טוב לתיאבון. וטוב לכתחילה להתפלל מנחה קודם. ואם קשה לו האכילה, יש לחלק את סעודת הבוקר לשתי סעודות, דהיינו שאחר שאכל שיעור כביצה לחם [54 גרס] עם סלטים ומנה ראשונה וכד'. יברך ברכת המזון ואח"כ יסיח דעתו מעט באיזה ענין, ולא יניח שם מקצת חברים, ואח"כ יחזור ליטול ידיו שוב ויאכל לפחות כביצה לחם וימשיך את סעודתו. ומכל מקום לכתחלה אין לעשות כן [עפ"י ילקו"י שנת ה'ת"ט, תה]. עוגיות עד שיעור כביצה [54 גרס] או פירות בלי הגבלה, מותרים מעיקר הדין אף אחר שעה עשירית [ב"ח האזינו, ג].

שינה קודם הלילה

מצוה על הגברים לישון בשבת כדי שיוכלו ללמוד במוצ"ש כל הלילה. ולכתחילה טוב שלא יאמר אלך לישון כדי שיתאפשר לי להיות ער וללמוד בלילה [ילקו"י שנת ה'ת"ט, ר"ז]. אמנם אינו מעכב, כיון שהוא צורך מצוה [ש"ת אורח"ל ג, קאה].

מקלחת

ביום שבת מותר להתקלח עם מים צוננים בלבד. אמנם בחג עצמו מותר להתקלח אף במים חמים שהוחמו ע"י דוד שמש, רק בתוך הבית ולא במקוה! [חזו"ע י"ט, מז]. מ"מ צריך להיזהר בשניהם מסחיטת השער והמגבת!

הכנה משבת לסעודת הלילה

אסור להכין שום הכנה בשבת לצורך הלילה [גם הנשים!] שאין שבת מכין ליר"ט. לכן אסור לערוך ולסדר את השלחן לצורך סעודת החג. מ"מ להוציא חלות וכד' מהמקפאי ולהניחם על גבי השיש, ע"מ שיופשרו מותר [ס].

כל הפעולות של הכנה אסורות עד אחרי צאת השבת כאשר התפללו ערבית ואמרו 'ותודיענו' או כשיאמרו 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'. וגם המחמירים בצאת השבת כר"ת, יכולים להקל בדברים שאיסורם מדרבנן, לכן אפשר להקל 'בהכנה', החל מצאת השבת לפי שיטת הגאונים [הגר"ג בן משה].

טוב לקרות קודם שעת מנחה גדולה [ביום שבת ערב החג] סדר הקורבנות שבפרשת פנחס, החל מקרבן התמיד [עלית חמישין], ועד לסוף הפרשה. אשר בקריאתם ישנה סגולה להנצל לכל איש ישראל שיש לו איזה תביעה או עלילה וצרה ומצוקה, ואף בכל ימות השנה [מועד לכל חי קס, ח].

מוצ"ש וכניסת החג

הדלקת נרות

הדלקת הנרות של חג תעשה רק לאחר צאת השבת [20:09]. ולמחמירים כר"ת [21:03], אחר אמירת 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש' או באמירת 'ותודיענו' שבתפילת ערבית, על ידי העברה מאש לאש. ומברכים "להדליק נר של יום טוב" [חזו"ע, ק].

המנהג שאין הנשים מברכות "שהחיינו" בהדלקת הנרות, אלא שומעת הברכה בקידוש ע"י הבעל. אשה שברכה בהדלקה, לא תענה 'אמן' על ברכת 'שהחיינו' ששומעת בקידוש [ס].

תפילת ערבית של חג ומוצ"ש

מתפללים ערבית של חג, ומבדילין בתפילה באמירת 'ותודיענו' [והוא במקום 'אתה חוננתנו'] בברכת 'אתה בחרתנו'. ואם שכח לאמרו, כל שהזכיר שם ה' בחתימת הברכה, אינו חוזר [ש"ע תקט"ו וכה"ח ס].

מי ששכח לומר 'ותודיענו' אסור בעשית מלאכה עד הקידוש וההבדלה על היין, או שיאמר בלא שם ומלכות 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש'.

אין אומרים 'שובה' וסדר 'אתה קדוש' במוצ"ש זה.

קידוש וסעודה

- השנה סדר הקידוש כולל גם הבדלה, וסימנו יקנה"ז:
 - יין - בורא פרי הגפן. קידוש - מקדש ישראל והזמנים.
 - נר - 'בורא מאורי האש' [על הנר שהודלק לכבוד החג, שבמקום שא"א אי"צ באבוקה (אורח"ל ח"ג, ק). ועדיף יותר ליקח נר אחר ולהניח ע"ג גפרור (לי"א י"ז, מז) אסור לכבות את נר ההבדלה].
 - הבדלה - 'המבדיל בין קודש לקודש' [ואם שכח להבדיל, יבדיל אף בתוך הסעודה].
 - זמן - ברכת 'שהחיינו' [וייתכין בזה גם על הבגדים והכלים החדשים].
 - יעלה ויבוא: מזכירים בברכת המזון "יעלה ויבא". שכח ולא הזכיר: אם נזכר לפני שהזכיר את שם ה' של ברכת בונה ירושלים, חוזר ואומר "יעלה ויבוא". ואם הזכיר שם ה', מסיים הברכה ואומר "בא"י אמ"ה אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לישון ושמחה את יר"ט מקרא קודש הזה, בא"י מקדש ישראל והזמנים". ואם לא נזכר עד שאמר ה' בברכה רביעית - אינו חוזר [לא כמו בפסח וסוכות, ששם הכיזית' הוא חובה] [חזו"ע, קח].
- סדר הלילה
 - מנהג ישראל להיות נעורים כל ליל חג השבועות ולומדים בו תורה, הטעם ללימוד לפי הפשט: לפי שבשעת קבלת התורה היו ישראל נרדמים כל אותו הלילה, והוצרך הקדוש ברוך הוא להעירם משנתם על ידי קולות וברקים שהיו לפני מעמד הר סיני. ולכן צריכים לתקן הדבר על ידי שנעמוד על המשמר בלילה הזה ונעסוק בתורה כל הלילה [כה"ח תל"ד, ו כס"מ מג"א].
 - הטעם ללימוד על פי הסוד: כדי לעטר את השכינה בלימוד התורה בכ"ד ספרי התנ"ך לקראת יום המחרת, יום מתן תורה. כמו כלה המתקשטת בכ"ד קישוטים. לכן המנהג ללמוד בלילה זה בספר 'קריאי מועד' שהוא סדר שנתקן ונסדר על פי הזוהר והמקובלים, הכולל בתוכו את התורה שבכתב ושבועל פה. בתחילה קוראים פסוקים מכל כ"ד ספרי התנ"ך, ג' פסוקים מתחילת הפרשה או הספר וג' פסוקים מסופן. ולאחר מכן מאמרי חז"ל, תר"ג מצוות וזוהר [אידירא רבא] [ב"ח כמלכ"ג, ז].
 - מי שחשקה נפשו ללמוד גמ' או הלכות בלילה זה, רשאי. אלא שלפי חכמי הקבלה אין ללמוד בלילה זה משניות [חזו"ע, קי]. וטוב שלפחות ילמד קודם סדר התנ"ך שבתיקון, ויקרא קטע מהמדרש והזוהר, וכן מעט מהתר"ג מצות [ע"ע כה"ח תל"ד, ח].
 - מעלת הלימוד בלילה זה: מובא בשם האריז"ל [בספר פעה"כ ט, א] עפ"י הזוה"ק [בכא"ש ט] שמעלת הלימוד בליל שבועות גדולה עד מאוד, וכל מי שלא ישן בלילה זאת אפי' רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שלא ימות באותה שנה, ואף לא יארע לו שום נזק באותה השנה [כה"ח ס]. ובספר בא"ח [ט"א כמלכ"ג, ג] כתב, שיש ללמוד בו בחשק גדול ובשמחה רבה והתלהבות הלב, כי הלימוד המתוקן לזאת הלילה [כדלקמן] עושה פרי גדול למעלה וממשיך לנפש האדם קדושה וטהרה. ויזהרו משיחת חולין ודברי בטלה ושחוק וקלות ראש! עכ"ל. ובשם האור החיים הק' אמרו שזוכה שיתנוצץ בו רוח הקודש. ומרן החיד"א אומר שג' מעלות יש בלילה הזה: א. זוכה הוא ובניו ובני בניו להיות ת"ח. ב. זוכה להכתב בספר החיים לשנה שלימה. ג. זוכה להוציא השכינה וישראל מהגלות [הגר"ז מול"פ].
 - מי שלא מסוגל ללמוד כל הלילה, עדיף שישן בתחילת הערב, ויקום אחרי חצות ויבדק אז ברכת התורה וילמד ברצף עד סמוך לעלות השחר, שאז הוא עיקר התיקון של הלילה [הגר"ז מול"פ]. לנשים אין ענין להישאר ערות, ואף גובל באיסור עונג יר"ט [ס].
 - האוכלים פירות ומיני מגדים בזה הלילה: יזהרו מכבוד בית הכנסת, ומברכה שאינה צריכה! ועדיף יותר שבזמן שמברכים על כל מין ברכה, טוב להתכוין שהברכה תחול כל זמן שהם בתוך שטח בית כנסת/בית המדרש וכד', אבל במעבר אל מחוץ לבית הכנסת או בכניסה לשרותים וכד', אין בכוננתם שהברכה תחול. ובדרך זו יוכלו לברך שוב מחדש [ע"ע ש"ת צכ"ה יא"ר סי' נח].

ק"ש שעל המיטה: מעט קודם חצות לילה [12:38] יאמרו קריאת שמע שעל המיטה [בלא ברכת המפיל] עם כל הפסוקים שיש עמה [וייעלוזו, "יהנה", "יברכך", "יושב בסתר", "יאנא בכח"] (בל"ח פיקווי, יד). ומי שלא קרא קודם חצות, יכול לאמרה כל עלות השחר (הגר"מ אליהו ז"ל). ואם במשך הלילה רוצה לישון, א"צ לחזור ולומר שוב ק"ש, וטוב שיאמר פסו' משמע ישראל עד שירדם (ס).

טבילה במקוה: יש מעלה לטבול במקוה קודם עלות השחר, שיש בו תיקון גדול (זוהר פ' אמור א), ובספר ליקוטי מוה"ר"ן (קף ט) כתב שיש בטבילה זו סגולה להוציא מכל הצרות. ע"ש. ולהשלמת התיקון יש להקפיד לטבול דוקא באשמורת מעט קודם עלות השחר (אריז"ל). אפשר לטבול במקוה חם (כי כל מעט יו"ט, נקט מנן גרע"י ז"ל). אך לא להתקלח במקלחות שבמקוה במים חמים! (חזו"ע, מא).

לפני הטבילה טוב לומר לשם יחוד וכו' המובא בספר לשון חכמים (ח"א, סג). ולפחות יאמר ג' פסוקים אלו שלש פעמים: "מי אל כמוך נשא עון ועבר על פשע לשאריה נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יכבש עונותינו ותשליך במצלות ים כל חטאותם: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתינו מימי קדם" (מיכה א, יח-כ). והוא סגולה למחיקת עונות (הגר"ל מול"פ).

כמ"כ קודם הטבילה יאמר: "הריני טובל על דעת הרשב"י ורבי אלעזר בנו וכן על דעת רבינו הארי" ז"ל, ויהי רצון מלפניך שתתן לי נשמה קדושה, לי ולבני, ולבני בני עד עולם". ואם אפשר לכתחילה יטבול 5 טבילות, ואם קשה לו, די באחת (ס).

יום חג השבועות

ברכות השחר ותפילת שחרית

מי שהיה ניעור כל הלילה, מיד אחר עלות השחר יטול ידיו בלי ברכה, ויברך כל ברכות השחר וברכות התורה, חוץ מברכת אשר יצר [נאיי"כ הוצרך לנקביו]. ואם ישן שינת קבע [בשכיבה על גבי מטה וכד', ואפילו מעט], מברך גם 'על נטילת ידי' (חזו"ע, קצ). אחר שעלה השחר אין לאכול! כמו כן אין ללמוד או לומר פסוקים קודם ברכת התורה (יחז"ל ג, ג).

יתגבר כארי בזמן התפילה, ויזהר שלא להתנמנם בתפילה ובקריאת התורה. ויאמר הלל בכוונה ובהתלהבות.

קריאת התורה: קוראים בשבועות בפרשת יתרו בעניין עשרת הדברות. ובפסיקתא (יב, א) נאמר: אמר הקב"ה לישראל, בניי היו קורין את הפרשה הזאת [בחודש השלישי - סיון] בכל שנה ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלים את התורה. ע"כ. לכן יתעורר מאוד בשעת הקריאה, ויחשוב שעומד למרגלות הר סיני ויכוין שהשם יתברך מדבר אליו עתה, ובזכות זה יכנסו דברי התורה במעיו. ורבנו חיים מוולוז'ין כתב שכל מילה מהקריאה נחצבת מלמעלה ונדבקת בנשמתו ומאירה (הגר"ל מול"פ).

בספר ערוך השלחן (תל"ז, ז) כתב שיש רמז בקריאת עשרת הדיברות לכל מצוות התורה, מאחר שבקריאת הפרשה יש תר"ך אותיות, כנגד: תר"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן.

מנהג הספרדים שלא לעמוד בקריאת עשרת הדיברות. וזאת כדי שלא יבואו לטעות שרק זו תורה מן השמים (סו"ת הגמז"ס, מו. ע"ע כה"ח תל"ז, ב). ויש למחות בנהגים לעמוד! ומי שנמצא בבית כנסת שהקהל עומד בקריאה הנ"ל, ואם ישאר לשבת יש חשש שמא יראה כמזלזל ח"ו, יש לו להקדים ולעמוד מתחילת הקריאה של העולה לעשרת הדיברות (חזו"ע, קי).

תפילת מוסף: אין מעלה גדולה ממנה! ובפרט בחזרת הש"ץ במילה 'אחד' של פסוק שמע ישראל שבקדושת כתר, שהוא גמר הפרי של תיקון ספירת כל השבעה שבועות והלימוד של הלילה. ולכן יש לכוין במילה 'אחד' למסור עצמו על קידוש ה' בארבע מיתות בית דין לכבוד ה' יתברך. ואז נחתם האדם ובני משפחתו לחיים עד שנה הבאה [ובתנאי שלא ישן כל הלילה] שהכל הולך אחר החיתום (בל"ח במלכ"ה, ט).

סדר היום

קידוש: סדר הקידוש בבוקר אחר התפילה כמו בכל יום שבת, ברכת "בורא פרי הגפן" בלבד [ומקדימים לזה פס' "אלה מועדי..."]. ומי שלא קידש בלילה [מכל סיבה שהיא] יש לו תשלומין ביום, ויאמר את כל נוסח הקידוש של הלילה (חזו"ע, ג).

אין קידוש אלא במקום סעודה, לכן האוכלים עוגיות וכד' יש להם לאכול לפחות כזית מזונות אחר הקידוש, או לשתות רביעית [81 סמ"ק] יין, ועדיף להוסיף לשתות רביעית נוספת מלבד כוס הקידוש (סו"ע רע"ג, ג-ה).

לכתחילה יש להזהר שתהא סעודת החג קודם חצות היום [12:38] (אור"ל ח"ג, קט). ויש אומרים שבסעודת החג אפשר להקל גם אחר חצות, שלא דומה לשבת שצריך דוקא קודם חצות (סו"ת זרחה יאודה זרחה).

מנהג יפה לאכול מצות בשבועות, שהמצה רומזת לעבודת, והוא סימן שביום זה קבלנו התורה, ואנחנו עבדי ה' יתברך (לכ זוד לחז"ל פ"ק לא).

שמחת החג: חייב האדם לשמוח בחג זה שמחה יתירה הוא ובני ביתו יותר משאר חגים, כי הוא היום שזכינו בו לכתר תורה. ואמרו חז"ל (פסחים סא): דהכל מודים בעצרת [שבועות] דבעינן נמי לכם. פ' שצריך לשמוח ביום זה גם את הגוף באכילה ושתיה, על שעוסק בתורה ובמצות שנתנו ביום זה.

מקלחת וטבילה בחג: למנהג הספרדים מותר להתרחץ כל גופו במים חמים שהוחמו מערב החג או ע"י דוד שמש. ודוקא בתוך ביתו, אבל במרחץ שבמקוה, אסור (חזו"ע, מא). וצריך להיזהר מסחיטת השער והמגבת! (ילקו"י סי' קצ).

קריאת אזהרות: המנהג לקרוא סדר 'אזהרות' שחיבר הר"ש אבן גבירול ז"ל שהוא סדר כל תר"ג מצות בחרוזים.

מגילת רות: מנהג יפה לקרוא וללמוד מגילת רות, משום שיום זה הוא יום הולדתו של דוד המלך וגם יום פטירתו, ומגילת רות מספרת ביחסו של דוד, שהיה נין של רות המואביה (סע"ת תל"ד). טעם נוסף: ללמדנו שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורים ועוני (מג"א תל"ח, ח).

תהילים: לימוד התהילים כולו ביום זה הוא צורך גדול, שבו נפטר דוד הע"ה ויעלה לרצון יותר, וטוב מעט בכוונה מהרבה שלא בכוונה. ויזהר לדלג לשון מחילה וסליחה האמור בבקשות המתוקנים לאומרים קודם ואחר התהילים (בל"ח במלכ"ה, ו).

לימוד תורה: יש להשתדל לנצל יום קדוש זה לקדושה ולימוד תורה "חציו לכם וחציו לה...". וישתדל לחדש בו חידושי תורה, שהוא סימן טוב לכל השנה כולה. ואם לא זכה לחדש, לכל הפחות ילמד או ישמע איזה חידוש אשר לא ידעו מקודם (ק"פ לחת כב, ח).

נכון ללמוד בדברי הימים א (פרקים כה-כט). וכמו"כ טוב וראוי לקרוא פרשת "שתי הלחם" (כג, טו-כא) שבפרשת "אמור". וכן במשניות מנחות פ"א (א, ב, ג, ד, ה, ט). רמב"ם הלכות תמידין ומוספין (פרק ח). ספר החינוך (מ"א קז). דדבר בעתו מה טוב. כמ"ש בכה"ח (תל"ד, ג).

הבדלה: במוצאי החג מבדילין רק על היין (סו"ע תל"א, א).

תפילה להצלחה בלימוד

"ריבונו של עולם, רצוני לקבל עלי עול תורה, אך סוף סוף הנני מוגבל עקב היצר הרע הגדול הנמצא בתוכי. מבקש אני ממך, אפוא, שתרוממני למדרגת מתמיד אמיתי, שקוע באמת בלימוד התורה וקיום מצוותיה, ושכל הבלי העולם הזה לא יעניינו אותי כלל. דבר זה אני מבקש ממך מתוך עונג ורצון" (שיחות הגר"ש פינקוס ז"ל שצנעורה, ריב).

חג שמח לכל בית ישראל

זכות העלון להצלחת: גבריא בן שולמית, ומשה בן גזליט הי"ד
וזרפאת חילדים: אביחי ונהוראי בני מוזל, וזוהיה תהילה בת דנית
וכן להבדיל לעילוי: גזליט בת אסתר ע"ה ושלום בן פריחה ז"ל

© כל הזכויות שמורות לעורך: הערות והארות יתקבלו בשמחה 053-3171313